

บทที่ ๕

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปปรหานิยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยไว้ ๓ ประการดังต่อไปนี้

- ๑) เพื่อศึกษาหลักอปปรหานิยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) เพื่อศึกษาแนวความคิดการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การบริหารเทศบาลตำบลขามใหญ่ตามหลักอปปรหานิยธรรม

วิธีการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ พรบ. ระเบียบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตลอดทั้งงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมารวบรวมข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการแบบศาสตร์แห่งการตีความต่อไป

๒) รวบรวมข้อมูลภาคสนาม(Field Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แล้วนำมารวบรวมเป็นข้อมูลแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการแบบพรรณคดีวิจารณ์ต่อไป

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

๕.๑.๑ หลักอปปรหานิยธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

อปปรหานิยธรรมเป็นหลักธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี ๒ ประเภท คือ ราชอปปรหานิยธรรม (อปปรหานิยธรรมสำหรับคฤหัสถ์ผู้มีหน้าที่ในการปกครอง) และภิกษุอปปรหานิยธรรม (อปปรหานิยธรรมสำหรับบรรพชิตผู้ไฝ่ธรรม)

ราชอปปรหานิยธรรมหรือวัชชอปปรหานิยธรรมสำหรับผู้รับผิดชอบต่อบ้านเมือง ๗ ประการคือ

- ๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
- ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชธรรมที่วางไว้เดิม

- ๔) เคารพ นับถือ บูชาผู้มีอายุ และให้สำคัญถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งควรรับฟัง

๕) ให้เกียรติสตรี กุลกุมารีโดยไม่ดูคร่ำครวญใจสตรี กุลกุมารีให้อยู่ร่วมกันด้วยความ
ผาสุก

๖) เคารพ สักการบูชา เจดียในแคว้นวัชชีของชาววัชชีทั้งในเมืองและนอกเมือง และ
ไม่ละเลยการบูชาอันชอบธรรมที่เคยให้เคยกระทำต่อเจดียเหล่านั้นให้เสื่อมสูญไป

๗) จัดการรักษา คุ้มครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า
ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มาพึงมาสู่แคว้นของเรา ท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุกในแคว้น
แคว้น

ภิกขุอุปหานิยธรรมคือสำหรับบรรพชิตผู้ไฝธรรมมี ๗ ประการคือ

๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ ประชุมกันมากครั้ง

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่
สงฆ์จะพึงทำ

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมันตาม
สิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้ว

๔) สักการ เคารพ นับถือ บูชาภิกษุผู้เป็นเถระเป็นรัตตัญญู บวชมานาน เป็นสังฆ
บิตร เป็นสังฆปริณายก และสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งควรรับฟัง

๕) ไม่ตกอยู่ในอำนาจแห่งต้นหาก่อให้เกิดภพใหม่ที่เกิดขึ้นแล้ว

๖) เป็นผู้มุ่งหวังเสนาสนะป่า

๗) ตั้งใจอยู่ว่าเพื่อนภิกษุสามเณรซึ่งเป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มีสู่อาวาส ขอให้มา ที่มาแล้ว
ขอให้อยู่เป็นสุข

อุปทานิยธรรมปรากฏมีในพระสูตรต่างๆ ในพระไตรปิฎก โดยแต่ละสูตรจะมีหลักธรรม
๔ ข้อบ้าง ๖ ข้อบ้าง และ ๗ ข้อบ้าง อาทิเช่น

อุปทานิยสูตรว่าด้วยอุปทานิยธรรมที่เป็นเครื่องอยู่ใกล้นิพพานมี ๔ ข้อ คือ
๑) สมบูรณ์ด้วยศีล ๒) รู้จักการค้ำครองทวารในอินทริยทั้งหลาย ๓) รู้จักประมาณในการบริโภค
๔) ประกอบความเพียรเครื่องตื่นอยู่เนื่องๆ

อุปทานิยสูตรที่ ๒ มี ๖ ประการคือ ๑) เป็นผู้ไม่ชอบการงาน ๒) เป็นผู้ไม่ชอบการ
พูดคุย ๓) เป็นผู้ไม่ชอบการนอนหลับ ๔) เป็นผู้ไม่ชอบการคลุกคลีด้วยหมู่ ๕) เป็นผู้ว่าง่าย และ
๖) เป็นผู้มิมีกัลยาณมิตร (มิตรดี)

ปฐมอุปทานิยสูตร มี ๖ ประการคือ ๑) ความเป็นผู้มีความเคารพในพระศาสดา
๒) เคารพในพระธรรม ๓) เคารพในพระสงฆ์ ๔) ความเคารพในสิกขา ๕) เคารพในความไม่ประมาท
และ ๖) เคารพในปฏิสันถาร

ทศิยอปฺริหานสูตร มี ๖ ข้อ ๑) เคารพในพระศาสดา ๒) เคารพในพระธรรม ๓) เคารพในพระสงฆ์ ๔) เคารพในสิกขา ๕) เคารพในhiri (ความอายบาป) และ ๖) เคารพในโอตตปปะ (ความกลัวบาป)

มหาปริณิพพานสูตรได้กล่าวถึงราชอปฺริหานิยธรรมหรือวัชชีอปฺริหานิยธรรม และภิกขุอปฺริหานิยธรรมได้ที่กล่าวแล้วนั้น

นอกจากนี้ยังมีพระสูตรอื่นๆ ที่มีเนื้อหาคล้ายกับอปฺริหานิยธรรมที่ปรากฏในมหาปริณิพพานสูตร เช่น สารันทสูตร ปฐมสัตตกสูตร ทศิยสัตตกสูตร แต่ก็มีพระสูตรอีกสามที่มีเนื้อหาต่างจากพระสูตรข้างต้น ได้แก่

ตติยสัตตกสูตรว่าด้วยอปฺริหานิยธรรม ๗ ประการ คือ ๑) มีศรัทธา ๒) มีhiri ๓) มีโอตตปปะ ๔) เป็นพหุสูตร ๕) ปราศจากความเพียร ๖) มีสติตั้งมั่น และ ๗) มีปัญญา

โพชฌังคสูตร ว่าด้วยโพชฌงค์ที่เป็นอปฺริหานิยธรรม ๗ ประการคือ ๑) มีสติ ๒) มีธัมมวิจย ๓) มีวิริย ๔) มีปีติ ๕) มีปัสสัทธิ ๖) มีสมาธิ และ ๗) มีอุเบกขา

สัญญาสูตร ว่าด้วยสัญญาที่เป็นอปฺริหานิยธรรม ๗ ประการคือ ๑) เจริญอนิจจสัญญา ๒) เจริญอนัตตสัญญา ๓) เจริญอสุภสัญญา ๔) เจริญอาทนวสัญญา ๕) เจริญปหานสัญญา ๖) เจริญวิราคสัญญา และ ๗) เจริญนิโรธสัญญา

อปฺริหานิยธรรมมีความเชื่อมสัมพันธ์ส่งเสริมกับหลักธรรมอื่นๆ เช่น สังคหวัตถุ สาราณียธรรม สัปปุริสธรรม อิทธิบาท และหลักสามัคคีธรรม เป็นต้น

๕.๑.๒ แนวความคิดการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปฏิรูประบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินเข้าสู่ระบบการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ท้องถิ่นนั้น ประเทศไทยได้มีวิวัฒนาการระบบการปกครองมาเป็นลำดับ คือนับแต่สมัยก่อนกรุงสุโขทัย ต่อมาในสมัยรัชการที่ ๕ ได้ทรงวางรากฐานการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยในส่วนกลางได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารตามหน้าที่ในรูปกระทรวงแทนการจัดตามพื้นที่ดังที่เป็นมาแต่โบราณ ในส่วนภูมิภาคได้ปรับปรุงกลไกการบริหารราชการภูมิภาคใหม่ให้สามารถกระชับอำนาจการปกครองสู่ศูนย์กลาง และแผ่ขยายพระราชอำนาจของส่วนกลางครอบคลุมหัวเมืองและประเทศราชได้อย่างจริงจัง โดยนำเอาระบบเทศาภิบาลมาใช้ อันเป็นรากฐานของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในทุกวันนี้ ซึ่งการปกครองท้องถิ่นนั้น รัฐบาลมอบอำนาจให้กับหน่วยการปกครองระดับรองของรัฐหรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง จัดการปกครอง และดำเนินการบางอย่าง เพื่อประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ท้องถิ่นโดยตรง การบริหารงานท้องถิ่นจะมีองค์การปกครองที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องควบคุมโดยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยคณะราษฎรยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้น กำหนดให้มีการจัดการระเบียบบริหารออกเป็น ๓ ส่วน คือ ราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งการจัดระเบียบราชการบริหารเช่นนี้เป็นการนำหลักการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นมาใช้อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก โดยมีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้นใช้บังคับ มีการยกฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่ในขณะนั้นขึ้นเป็นเทศบาลหลายแห่ง ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖ รูปแบบและโครงสร้างของเทศบาลก่อนการปรับโครงสร้างตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) เป็นต้น

โดยรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลแล้ว ตามพระราชบัญญัติประกอบด้วย สภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี สภาเทศบาล ประกอบด้วย ประธานสภาเทศบาลคนหนึ่ง รองประธานสภาเทศบาลคนหนึ่ง และ สมาชิกสภาเทศบาล สำหรับเทศบาลตำบลให้มีสมาชิกสภาเทศบาล ๑๒ คน เทศบาลเมืองให้มีสมาชิกสภาเทศบาล ๑๘ คน และเทศบาลนครให้มีสมาชิกสภาเทศบาล ๒๔ คน ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๕ แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในเขตเทศบาลตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ตามมาตรา ๑๕ โดยมาตรา ๒๐ แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภาตามมติสมาชิกสภาเทศบาลดังกล่าว สมาชิกสภาเทศบาลจะมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๕ ปี ส่วนคณะเทศมนตรี ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีคนหนึ่ง และ เทศมนตรี สำหรับเทศบาลตำบลและเทศบาลเมืองให้มีเทศมนตรี ๒ คน แต่ในกรณีที่เทศบาลเมืองแห่งใดมีรายได้จัดเก็บตั้งแต่ ๒๐ ล้านบาทขึ้นไปให้มีเทศมนตรี ๓ คน สำหรับเทศบาลนครให้มีเทศมนตรี ๔ คน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๖ แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลักการบริหารสำคัญ ได้แก่ การกระจายอำนาจหน้าที่, ความมีอิสระในการปกครอง, หลักการประชาธิปไตย

๕.๑.๓ ศึกษาวิเคราะห์การบริหารเทศบาลตำบลขามใหญ่ตามหลักการบริหารนิยธรรมจากการศึกษาพบว่า

๑) หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ (การประชุมสม่ำเสมอ) เทศบาลตำบลขามใหญ่ได้ประชุมสามัญประจำปีละ ๔ ครั้ง เมื่อมีปัญหาเร่งด่วนสามารถประชุมวิสามัญได้ และมีการประชุมประจำเดือนของ เจ้าหน้าที่ พนักงาน และลูกจ้างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งการประชุมเพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต โดย

เจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน แต่การประชุมก็คือทำประโยชน์สุขแก่ส่วนร่วม

๒) การพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำร่วมกัน (ความสามัคคีในการประชุมและทำกิจกรรม) ซึ่งการประชุมแต่ละครั้งมีระเบียบวาระประชุม กำหนดวันเวลา และเรียนเชิญเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลเข้าร่วมประชุม ซึ่งเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนได้พร้อมเพรียงกันประชุมโดยยกประเด็นปัญหามาปรึกษาหารือกัน จนมีแนวทางแก้ไขในที่สุด พร้อมทั้งได้มอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ร่วมรับผิดชอบด้วยกัน จัดตั้งคณะกรรมการติดตาม และประเมินผลงาน จึงพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมโดยมีคำปฏิญาณตนอยู่ในกรอบแนวคิดทางพระพุทธศาสนา คือ ชั่วสัจสุจริต ยุติธรรมและเพื่อเป็นประโยชน์สุขของประชาชน

๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นหลักการเดิม (ปฏิบัติตามบทบัญญัติ) กล่าวคือเคารพต่อกฎระเบียบบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด ไม่มีความบกพร่องโดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงความเชื่อดั้งเดิมที่แฝงไปด้วยปรัชญาชีวิต และหลักการปกครองอย่างเป็นธรรม หรือที่เรียกได้ว่าหลักปกครองด้วยธรรมาธิปไตยนั่นก็คือ ฮิตสิบสองคองสิบสี่

๔) เคารพ นับถือ บูชาผู้มีอายุมากและผู้มีคุณธรรม (เคารพบุคคล) คือเคารพนับถือบุคคลที่มีคุณธรรม มีการศึกษา ความประพฤติที่ถูกต้อง ไม่เกี่ยวข้องกบอบายมุขทั้งหลาย เป็นผู้มีจิตใจเอื้อเฟื้อ อารี ช่วยเหลือผู้คนด้วยความบริสุทธิ์ใจ ดำเนินชีวิตโดยชอบ แนะนำผู้คนด้วยความเมตตาปราณี ไร้อคติธรรม ทำแต่ประโยชน์เพื่อส่วนรวม ดังนั้น ในความหมายนี้ การเคารพนับถืออาจจะเป็นทั้งเป็นผู้ที่มีอายุมาก หรือ เป็นผู้ที่มีอายุน้อย แต่มีการศึกษา และความประพฤติที่ถูกต้องสามารถพำนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า มีแผนนโยบายเพื่อลดความยากจน อยู่ดีกินดี หรือเป็นผู้ที่แนะนำผู้คนให้ตั้งอยู่ในกรอบศีลธรรม เป็นต้น บุคคลประเภทนี้เรียกว่า ผู้นำ หรือเป็น “ผู้ใหญ่” นั้นเอง ตรงข้ามกัน ก็มีการช่วยเหลือผู้สูงอายุนในชุมชนต่างๆ ทั้งในด้านสาธารณสุข กีฬาและนันทนาการ การประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว ผู้ประสบปัญหาในครอบครัว และด้านเบี้ยเลี้ยงชีพ เป็นต้น สรุปแล้วก็คือช่วยเหลือผู้สูงอายุนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ

๕) ให้เกียรติและคุ้มครองสตรี กุลสตรีมิให้มีการข่มเหงรังแก (คุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี) กล่าวคือเคารพพบทบาท หน้าที่ สิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะทั้งผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ในเทศบาลตำบลแห่งนี้ไม่มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพ การคุกคามทางเพศ ไม่ใช้ความรุนแรงแต่ประการใด เนื่องจากผู้หญิงก็คือบุคคลสำคัญ เป็นพระอรหันต์ของลูก เป็นภรรยาที่ดีของสามี เป็นพี่สาว น้องสาว เป็นญาติที่ดี แล้วก็เป็นผู้ที่มีสิทธิเสรีภาพในทุกบริบทของสังคม ดังนั้น จึงเรียกได้ว่าการประยุกต์ใช้หลักธรรมอภิธานิธรรมข้อที่ ๕ มาปรับใช้ในการบริหาร

โดยการให้เกียรติสตรี และคุ้มครองเด็กและสตรีจากการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือการใช้ความรุนแรง ละเมิดต่อเด็กและสตรี

๖) เคารพ นับถือ สักการบูชาเจดีย์ หรือ ศาสนสถาน (เคารพสถานที่) เจดีย์ จัดเป็นศาสนสถาน หรือเป็นสัญลักษณ์ในทางพระพุทธศาสนา และก็มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย นับแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันที่เป็นทั้งจุดรวมพลังศรัทธา รวมพลังศักดิ์สิทธิ์ดึงดูดจิตใจให้มีอาการอ่อน น้อมถ่อมตน สุภาพอ่อนโยน ดังนั้น จึงเทศบาลตำบลขามใหญ่ให้ความสำคัญ และส่งเสริม อนุรักษ์ ช่วยเหลือบูรณปฏิสังขรณ์ในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงการช่วยเหลือ ส่งเสริม บูรณปฏิสังขรณ์ ศาลเจ้า ศาลปู่ตา (ดอนปู่ตา) ประจำหมู่บ้านเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจประจำแต่ละหมู่บ้าน

๗) การจัดให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกันอันตรายแก่ผู้ปฏิบัติธรรม (การอภิบาลคนดี) มีการจัดระเบียบและดูแลความสงบเรียบร้อยภายในวัด, มีการตรวจสอบสุขภาพพระสงฆ์ สามเณร, นิมนต์พระสงฆ์มาร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของศาสนา, มีตำรวจชุมชนรักษาความปลอดภัย ของชุมชน กล่าวคือเทศบาลตำบลขามใหญ่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งแก่ผู้มีความประพฤติปฏิบัติชอบ พร้อมทั้งให้ความสนับสนุน ส่งเสริม และให้ความช่วยเหลือ ป้องกันอันตราย เช่น สนับสนุนด้วย ปัจจัยสี่ การตรวจสอบสุขภาพพระภิกษุสามเณร ผู้ปฏิบัติธรรม การมีส่วนร่วมในพิธีกรรมทางศาสนา การป้องกันการเกิดโรคระบาดในวัด และสนับสนุนโครงการอบรมศีลธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และ สามเณรบวชภาคฤดูร้อน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบหลายอย่าง โดยเฉพาะหลักการบริหารนิยมธรรมไม่ เพียงแต่เพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่สามารถนำมา ประยุกต์ใช้ได้กับทุกหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สถาบันการเมือง สถาบันการศึกษาเป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อความสามัคคี ประองตอง และความเจริญของ หน่วยงานนั้นๆ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงขอเสนอให้มีการนำหลักธรรมข้อนี้ไปประยุกต์ใช้ในทุกสถาบัน และ หน่วยงาน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยยังมีความสนใจจะศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการบริหารนิยมธรรม แต่เนื่องด้วยมีเวลาจำกัด ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) การศึกษาการประองตองทางการเมืองด้วยการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมธรรม
- ๒) การศึกษาการบริหารองค์การอื่นๆ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมธรรม
- ๓) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยมธรรม